

ОРГОН ЗАЙЛАХ ГЭМТ ХЭРГИЙН ШАЛТГААН, НӨХЦӨЛД ХИЙСЭН ДҮН ШИНЖИЛГЭЭ

THE ANALYSIS ON THE FACTORS AND CAUSES LEADING TO THE CRIME OF ESCAPING FROM CUSTODY

Ч.Батболд*

Дотоод хэргийн их сургуулийн Удирдлагын академийн Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэлийн удирдлага, стратегийн тэнхимийн ахлах багш, доктор, дэд хурандаа

Lt. Col. Batbold Ch, Ph.D, Senior Lecturer, Department of Court Decision Executive Management and Strategy, Academy of Management, University of Internal Affairs

*Хариуцлагатай зохиогч: chbatbold8@gmail.com

Хураангуй: Хорих байгууллага нь хорих ял эдэлж буй хоригдол, цагдан хоригдож буй хоригдогсдын зүгээс гэмт хэрэг үйлдэх, нийгэм, иргэдийг гэмт халдлагад өртөхөөс хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх чиг үүргийг хэрэгжүүлэн ажилладаг төрийн тусгайлсан чиг үүрэг бүхий байгууллага юм.

Улс орны нийгэм, эдийн засгийн байдал, хорих байгууллагын орчин, нөхцөл зэрэг цөөнгүй шалтгааны улмаас хорих байгууллагын аюулгүй байдалд халдах, оргон зайлах гэмт явдал гарсаар байна. Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын нэн тэргүүнд анхаарах нэг чиглэл нь оргон зайлах гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажил байсаар ирсэн.

Иймд Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газрын харьяа хорих анги болон цагдан хорих байранд 2020-2024 оны хооронд үйлдэгдсэн оргон зайлах гэмт хэргийн шалтгаан, нөхцөлийг баримт бичигт дүн шинжилгээ хийх болон ярилцлагын аргыг ашиглан судлан үзлээ.

Энэхүү өгүүлэлээр Монгол Улсын эрүүгийн ял шийтгэлийн нэг үндсэн чиглэл болох хорих ял эдлүүлэх ажиллагааг хуульд заасан хүрээнд хэрэгжүүлэх, ялын гарцаагүй байх зарчмыг хангахад ноцтой хор аюул үүсгэдэг оргон зайлах гэмт хэргийн шалтгаан, нөхцөлийг судлан урьдчилан сэргийлэх арга замыг тодруулахыг зорьсон болно.

Abstract: A prison is a government entity with specific functions that protect society and aim to prevent the commission of crimes by prisoners serving sentences in custody. It also safeguards citizens from criminal attacks.

Despite this, issues such as the social and economic situation of the country, along with the environmental conditions within prisons, contribute to crimes related to breaches of prison security including escapes. Consequently, a priority of the execution of judicial decisions has focused on preventing the crime of escaping from custody.

This article examines the causes and conditions of escape crimes that occurred in prisons and detention centers managed by the General Department of Court Enforcement from 2020 to 2024. It employs document analysis and interview methods for the research. One of its primary objectives is to investigate the causes and conditions leading to escape from custody crimes, which pose a serious threat to the enforcement of prison sentences as defined by law and the principle of certainty in punishment.

Түлхүүр үгс: Хорих ял, оргон зайлах, пенитенциар гэмт явдал, шалтгаан, нөхцөл.

Key words: Imprisonment, to escape from custody (<https://www.gotocourt.com.au>, 2024), penitentiary crime, causes and conditions.

Дотоод Хэргийн Их Сургуулийн
Удирдлагын Академи

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠯᠤᠰ ᠤᠯᠤᠰ

Удиртгал

Дэлхийн ихэнх улсад гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдэд тохирох ял шийтгэлийг хүлээлгэн, тухайн этгээдийг нийгэмшүүлэхэд чиглэгдсэн ялын гүйцэтгэлийн олон талт арга хэмжээг хэрэгжүүлж байна.

Монгол Улс ч энэхүү чиг хандлагыг баримтлан эрүүгийн хариуцлагын зорилгыг гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдийг цээрлүүлэх, дахин гэмт хэрэг үйлдэхээс урьдчилан сэргийлэх, гэмт хэргийн улмаас учруулсан хохирлыг нөхөн төлүүлэх болон гэмт хэрэгтнийг нийгэмшүүлэх явдал хэмээн эрх зүйн зохицуулалтын хүрээнд ялын гүйцэтгэлийн бодлогыг шинэчлэн тодорхойлжээ.

Хорих ял эдлүүлэх ажиллагаа нь ялын бодлого, зорилгыг хангахад чиглэх ба ялын бодлого нь тухайн улс орны хөгжлийн үе шат дахь нийгэм, эдийн засаг, улс төр, эрх зүйн хүрээнд гэмт хэрэгтэй тэмцэх, нийгмийн дэг журмыг хангах, хүний эрх, эрх чөлөө, ашиг сонирхлыг хамгаалах чиг үүрэг хэрэгжүүлэхэд төрөөс баримталж буй чиглэл бөгөөд төр эрүүгийн ялын бодлогоо хариуцлагын оновчтой төрөл, тогтолцоог бий болгох, оногдуулах үйл ажиллагааг боловсронгуй болгох, түүгээр дамжуулан гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, тэмцэх зэрэг арга хэрэгслээр дамжуулан хэрэгжүүлдэг (Батболд, 2023).

Хорих ял эдлүүлэх ажиллагааны 2020-2024 оны 5 жилийн тайлан (Хорих ял эдлүүлэх алба, тайлан, 2020-2024) мэдээнд дүн шинжилгээ хийж үзвэл, нийт 16 гэмт хэрэг гарсан ба үүнээс, хүний биед гэмтэл учруулсан 3 буюу 18.75 хувь, хууль сахиулагчийг эсэргүүцэх 1 буюу 6.25 хувь, оргон зайлах 12 буюу 75 хувь байгаа нь энэхүү гэмт явдлын шалтгаан, нөхцөлийг зайлшгүй судлах шаардлага үүссэн гэж үзэн оргон зайлах гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх ажлын үр нөлөөг дээшлүүлэхтэй холбоотой дүгнэлт-саналыг судалгааны үндсэн дээр дэвшүүлэхийг зорилоо.

Үндсэн хэсэг

Хорих ял эдлүүлэх ажиллагаа нь гэмт хэрэг үйлдсэн этгээдийг олон нийтээс тусгаарлаж, тодорхой хугацаагаар хязгаарлагдмал орчинд албадлагаар

хорьдог өөрөөр хэлбэл, гэмт хэрэгтний оршин амьдрах нийгмийн бичил орчин болдог талаар эрдэмтэн судлаачдын бүтээлд тодорхой дурдсан байдаг билээ.

Энэхүү орчинд үйлдэгддэг гэмт явдлын шалтгаан, нөхцөл нь өөрийн гэсэн өвөрмөц онцлогтой бөгөөд уг асуудлыг криминологийн шинжлэх ухааны нэг салбар болох “Пенитенциар гэмт явдал судлал” судалдаг.

Би энэ удаагийн илтгэлийг зорчих эрхийг хязгаарлах ял болон баривчлах шийтгэлээс оргох тухай биш зөвхөн хорих ял эдлүүлэх ажиллагаанаас оргон зайлах асуудлын хүрээнд судалсан болно.

Хорих байгууллагаас оргон зайлах гэдэг нь хорих анги, цагдан хорих байрны амьдралын болон үйлдвэрийн бүсээс харуул хамгаалалтын албан хаагчийн сонор сэрэмжгүй байдлыг ашиглан, харуул хамгаалалтын техник, тоног төхөөрөмжийг эвдэж сүйтгэх, алба хаагчийн амь бие, эрүүл мэндэд хүч хэрэглэн халдан довтлох зэрэг аргаар хорих ял эдлэхээс зайлсхийх санаа бодлоо гүйцэтгэж байгааг ойлгоно. Өөрөөр хэлбэл, хорих ял эдлүүлэх ажиллагаанаас санаатайгаар зайлсхийх үйлдлийг оргон зайлах гэж тодорхойлж болох юм.

Хорих ял эдлүүлэх ажиллагаанаас оргон зайлах гэмт хэргийг эрүүгийн эрх зүйн үүднээс авч үзвэл, уг гэмт хэрэг нь шууд санаатай буюу урдаас нарийн төлөвлөгдөж үйлддэг бөгөөд хоригдол нь гэмт хэрэг үйлдэх субьектив санаа бодол төрсний дараа өөрийнхөө оргох үйлдлийг ганцаар болон хамтаар үйлдэх боломжийг эрэлхийлж төлөвлөж, бэлтгэдгээрээ онцлогтой.

Үүнээс гадна объектив талын хувьд нууц далд аргаар үйлдэгддэг ба ямар нэгэн багаж, зэвсгийн чанартай эд зүйл ашиглаж хорих байгууллагын хамгаалалтын тоног төхөөрөмж, техник хэрэгслийг эвдэн сүйтгэх болон харуул хамгаалалтын үүрэг гүйцэтгэж буй алба хаагчийн амь бие, эрүүл мэндэд халдах хүртэл төлөвлөж санаатайгаар үйлддэг.

Оргон зайлах гэмт хэргийн объект буюу хорих байгууллагын үндсэн үйл ажиллагаа, хамгаалалтын техник хэрэгсэлд

тодорхой хэмжээний ноцтой аюул учирч, бодит аюул занал нүүрэлдэг.

Оргон зайлах гэмт хэргийн нийгмийн хор аюул нь дараах байдлаар илэрч болно. Үүнд:

1. Уг гэмт хэргийг үйлдсэн этгээд оргох явцдаа бусдын бие махбодод халдан гэмтэл учруулахаар заналхийлэх, хүчиндэх, бусдын эд хөрөнгийг дээрэмдэх, хулгайлах зэрэг гэмт хэрэг үйлдэх магадлал өндөр;

2. Оргох явцдаа харуул хамгаалалтын техник, тоног төхөөрөмжийг

эвдэн сүйтгэх, алба хаагчийн амь биед хүч хэрэглэн халдах, барьцаалах зэрэг ноцтой аюул учруулдаг. Орчин цагийн хорих байгууллагын түүхэн хөгжлийн 100 гаруй жилийн хугацаанд 19 алба хаагч албан үүргээ гүйцэтгэж байгаад амь насаа алдсанаас 9 нь хоригдлын үйлдсэн гэмт хэргийн улмаас алтан амиа алдсан харамсалтай тоо баримт байна (Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар, 2021);

Шигтгээ:

1. Мааньт дахь чанга дэглэмтэй Засан хүмүүжүүлэх хөдөлмөрийн колониос 1980 оны 07 дугаар сарын 16-наас 17-нд шилжих шөнө хоригдол Ч.Дүгэрээ, н.Сугар нарын нэр бүхий 9 хоригдол харуул хамгаалалтын алба хаагчдад хүч хэрэглэн, галт зэвсэг, машин техник авч оргон зайлсан.

2. Авдрант дахь онцгой дэглэмтэй хорих ангиас 1996 оны 01 дүгээр сарын 03-наас 04-нд шилжих шөнө хоригдол Ч.Чулуунбаатар, Н.Лхагвасүрэн, Б.Төртөгтох нар бүлэглэн 5 хүний амь насыг онц харгис хэргийгээр хөнөөн оргон зайлсан.

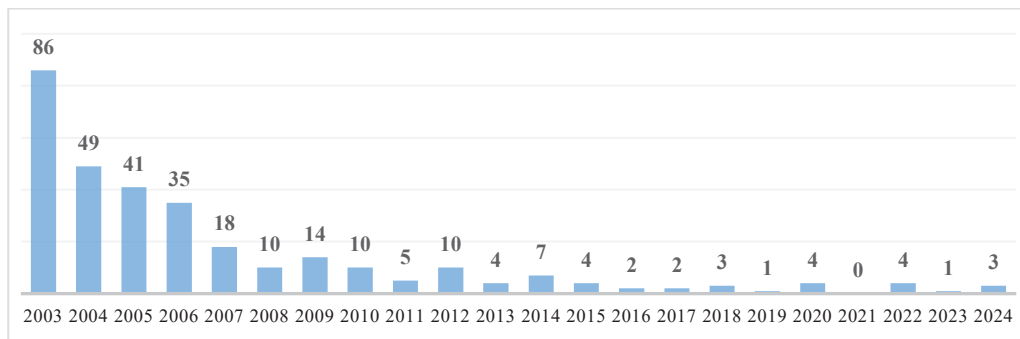
Дээрх 2 гэмт хэрэг үйлдэгдэх үед харуул хамгаалалтын алба хаагчид хууль, тогтоомжоор хүлээсэн албан үүргээ хангалтгүй биелүүлсэн, харуул хамгаалалтын хүчийг сулруулсан нь оргон зайлах гэмт хэрэг үйлдэгдэх нөхцөлийг бүрдүүлсэн байна.

3. Оргосон хоригдлыг эрэн сурвалжлах ажилд тухайн хорих ангийн алба хаагчдын 60-70 хувь нь хамрагдсанаар, тухайн хорих ангийн харуул хамгаалалтыг цөөн хүний хүчээр зохион байгуулж, хамгаалалтын хүч сулардаг, мөн ял эдлэгсдийн дунд “...одоо хорих анги чангарна, энэ хоригдлоос болж бид гадуур гарч чадахгүй боллоо...” гэх нийтийг хамарсан яриа өгүүлэл гарч, сэтгэл зүйн байдал тогтворгүй болсноор хорих байгууллагын хэвийн үйл ажиллагаа алдагдах эрсдэл үүсдэг;

4. Хоригдол оргосон талаарх

мэдээлэл нь “...нөгөө оргодол нь манай гэрт ороод ирвэл яана, охин хүүхдэд минь муу юм хийчих вий дээ, хурдан удмын ганц адууг минь унаад хол залгуулчих юм биш байгаа, эд хөрөнгөд минь аюул учрах вий...” гэх мэтээр нийгмийг айдаст автуулдаг зэрэг сөрөг үр дагаврыг бий болгодог.

Хорих ял эдлүүлэх ажиллагааны явцад 2003-2022 оны хооронд хоригдол, хоригдогчийн зүгээс нийт 446 гэмт хэрэг үйлдэгдсэн (Алтангэрэл, 2019) ба үүнээс 309 буюу 69.3 хувь нь оргон зайлах гэмт хэрэг үйлдсэн байна.

Зураг 1. 2003-2024 онд үйлдэгдсэн оргон зайлах гэмт хэргийн судалгаа:

ᠮᠣᠩᠭᠣᠯ ᠰᠤᠬᠢᠭᠣᠯᠠᠬᠤᠢ

Хэдийгээр сүүлийн жилүүдэд оргон зайлах гэмт хэргийн тоо буурсан үзүүлэлттэй байгаа боловч, таслан зогсоогдоогүй байна.

Судлаачийн зүгээс өөрийн судалгааны ажлын үндсэн сэдэвтэй холбогдуулан хорих байгууллагаас оргон зайлах гэмт хэргийн шалтгаан, нөхцөл, түүнд нөлөөлөх хүчин зүйлд хэсэгчилсэн дүн шинжилгээ хийлээ.

Сүүлийн 5 жилд буюу 2020-2024 онуудад үйлдэгдсэн оргон зайлах 12 гэмт хэргийг сонгон авч, гэмт хэрэг үйлдэх болсон нөхцөл байдалд шинжилгээ хийж үзэхэд дараах нийтлэг шалтгаан, нөхцөл нөлөөлж байна. Үүнд:

Нэг. Оргон зайлах гэмт хэргийн шалтгаан:

- алба хаагчдын ёс зүй, харилцааны доголдол, хоригдолд үзүүлэх дарамт, шахалтын улмаас;
- хоригдлоос хорих ял эдлүүлэх ажиллагааны дэглэм, журам, цагийн хуваарь, хөдөлмөрлөх нөхцөлд дасан зохицож чадахгүйгээр шантрах, няцаж буй байдал;
- олон жилийн хорих ялын хугацаанаас шантардаг;
- үйлдсэн гэмт хэргийн шинж чанараас болж /бага насны хүүхэд хүчиндсэн болон бусад гэмт хэргийн төрөл хэлбэрээс/ бусад хоригдолд гадуурхагдсан, дарамтлуулсан;
- нийгмийн нөхцөл байдал;
- сэтгэл зүйн өөрчлөлт, тогтворгүй байдал;
- эдийн засгийн нөхцөл байдал /ар гэр тарчиг, хомс/;
- гэр бүлд болон түүнд тулгарч буй бэрхшээл /ар гэрт тохиолдсон таагүй байдал буюу ойр дотнын хүн хүндээр өвдөх, нас барах, гэр бүл салалт гэх мэт/;
- ар гэрийн тааламжгүй байдлын талаарх бодит бус мэдээллийн улмаас /гэр бүлийн хүн нь хүндээр өвчилсөн, харилцаа холбоо тасарсан/ хардах;
- үр хүүхдийн ирээдүйн байдалд санаа зовсон;
- архи, согтууруулах ундаа хэрэглэсэн үедээ;
- бусад хоригдлын ятгалгаар;

- байгаль, цаг уурын өөрчлөлт.

Оргох гэмт хэрэг үйлдэхэд дийлэнх нөлөөлдөг хүчин зүйл нь гэр бүл салалт, дотнын хүнээсээ хагацах, гэр бүлийн амьжиргааны дор байдал, хардалт зэрэг нь хоригдлын сэтгэл санаанд сөргөөр нөлөөлөх хамгийн том шалтгаан нь болж байна.

Хоёр. Оргон зайлах гэмт хэргийн нөхцөл нь:

- хорих байгууллагын харуул хамгаалалтын барилга, байгууламжийн стандарт, үйлдвэрлэлийн бүс болон бусад шаардлагатай газарт хийгдэж байгаа үйл ажиллагаа;
- алба хаагчдын хүрэлцээ муу;
- тусгай хэрэгслийн хангамж муу;
- алба хаагчдын нийгмийн баталгаа, цалин хөлс муу;
- алба хаагчдын сонор, сэрэмж, харилцаа хандлага, ёс суртахуун;
- алба хаагчийн мэргэжлийн ур чадвар сул;
- алба хаагчийн сургалт;
- удирдлага, зохион байгуулалт, дотоодын хяналт сул;
- хуулийн зохицуулалт, эрх зүйн орчин хангалтгүй зэрэг болно.

Хорих байгууллагын харуул хамгаалалт сул, албан хаагчийн ажлын хариуцлага, мэдлэг ур, чадвар муу, хоригдлыг гэрээгээр болон хэсэг салбарт ажиллуулах үед харуул хамгаалалтыг зөв зохион байгуулаагүй нь хоригдол хорих ангиас оргох гэмт хэрэг үйлдэгдэх гол нөхцөл болж байна.

Судалгаанаас харахад оргох гэмт хэрэг үйлдсэн 8 хоригдол нь хорих ангийн хамгаалалтын бүсээс гадна гэрээт хэсэг, салбараас оргосон нь гүйцэтгэх ажилтан, тоо бүртгэлийн байцаагч, нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйч нарын хамтын ажиллагаа байхгүй, хоригдлын хувийн хэрэг, шийтгэх тогтоолтой огт танилцдаггүй, арга зүйн хурал, хоригдлын судалгааг нэр төдий хийж байгаа нь оргон зайлах гэмт хэрэг үйлдэгдэж байгаа нэг шалтгаан, нөхцөлийг бүрдүүлж буй хүчин зүйл юм.

Хорих ангиас оргох гэмт хэргийн 60-70 гаруй хувийг нээлттэй хорих ангийн

аж ахуй болон гадна ажил хийж байх үедээ үйлдсэн байдлыг харгалзан хорих ангийн үйлдвэрийн чиглэл, төрөл, объектын ажлын байрны тоог нэмэгдүүлэх шаардлагатай гэж үзлээ.

Оргон зайлах гэмт хэрэг үйлдэж буй хоригдол нь хорих ангийн хамгаалалтын бүсийн гаднах ажлын талбар болон салбар хэсгээс хавар, намрын улиралд шөнийн цагаар нийтлэг оргодог тул хоригдлыг хорих ангийн хамгаалалтын бүсээс гадуур ажиллуулах тохиолдолд хоригдлын талаарх мэдээллийг нарийн судалсны үндсэн дээр харуул хамгаалалтын хяналтад гаргаж байх нь зүйтэй юм.

Хоригдол, хоригдогчийн оргон зайлах гэмт хэрэг үйлдсэн нийтлэг шалтгаан нөхцөлд нөлөөлдөг хүчин зүйлийг судлан үзэхэд хамгаалалтын инженер-техник хэрэгсэл муу, албан хаагчийн ажлын хариуцлага сул, харуул хамгаалалтын алба хаагчдын хүрэлцээ муу, хоригдлын ажиллах ажлын байр, үйлдвэрлэлийн онцлог байдлыг сайн судлаагүй, нүд дассан байдлаар ханддаг, хоригдлыг илүү цагаар үзэгдэх орчин муу үед ажиллуулдаг зэрэг нь хоригдол оргон зайлах гэмт хэрэг үйлдэх нөхцөлд нөлөөлж байгаа дүр зураг харагдаж байна.

Дүгнэлт

Хорих ял эдлүүлэх ажиллагааны явцад хоригдлын зүгээс гэмт хэрэг үйлдэхээр завдах, бэлтгэх, төлөвлөх нь буурахгүй байгаа нь хорих байгууллагын тайлан, мэдээнд дурдагджээ. Тэр дундаа оргон зайлах гэмт хэрэг ихэнх хувийг эзэлж байгаа нь энэхүү гэмт хэргээс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох шаардлага зүй ёсоор тавигдаж байна.

Иймээс гүйцэтгэх ажилтан, харуул хамгаалалтын алба хаагч, нийгмийн ажилтан, сэтгэл зүйчид сэтгэл зүйн хувьд тогтворгүй хоригдлын ар гэрээс ирүүлсэн захидал харилцаанд хяналт тавьж, тухайн өдрийн ээлжийн бие бүрэлдэхүүнийг үүрэг чиглэлээр ханган, оргож болзошгүй хоригдлыг байнгын хяналтад байлгах хэрэгтэй.

Оргодол нь хорих ангийн хамгаалалтын бүсийн гаднах ажлын талбар болон салбар хэсгээс хавар, намрын

улиралд шөнийн цагаар нийтлэг оргож байгаа тул хорих ангийн хамгаалалтын бүсээс гадуур ажиллуулах тохиолдолд хоригдлын талаарх мэдээллийг нийгэм сэтгэл зүй, харуул хамгаалалт, гүйцэтгэх ажлын зэрэг тал бүрээс нь нарийн судалж цугларсан мэдээлэлд дүн шинжилгээ хийсний үндсэн дээр хорих ангийн бүсээс гадуур ажилд гаргаж туршлагатай алба хаагчийн хяналтад ажиллуулах шаардлагатай гэж үзэж байна.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх тухай хуулийн 245 дугаар зүйлийн 245.2 дахь хэсэгт *“Хорих ангийн алба хаагч биечилсэн хамгаалалт, жижүүрийн үүргийг дөрвөн ээлжээр гүйцэтгэнэ”* гэж заасан мөн жишиг нормативд 20 хоригдол тутамд 1 харуул хамгаалалтын ажилтан хяналт тавьж ажиллах зохицуулалттай боловч одоогоор алба хаагчдын орон тоог жишиг нормативд зааснаар нэмэгдүүлээгүй зарим хорих анги байгууллагууд харуул хамгаалалтыг гурван ээлжээр зохион байгуулан ажиллаж байна.

“Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн ажлын ачааллын жишиг норматив” (Хамтарсан тушаал, 2017)-аар нээлттэй, хаалттай хорих ангиудад 20 хоригдол тутамд 1, хаалттай хорих ангийн тусгай нэгжид 5 хоригдол тутамд 1, нийслэл дэх цагдан хорих төвд 10 хоригдогч тутамд 1, орон нутаг дахь цагдан хорих байруудад 20-50 хоригдогчтой бол 2 хамгаалалтын ажилтан биечилсэн хяналт тавихаар тогтоосон.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын хэмжээнд хамгаалалтын ажилтан 937, холбоочин 72, дүрс бичлэгийн ажилтан 43, нийт 1052 ажиллаж байгаа ба “Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн ажлын ачааллын жишиг норматив”-аар тооцон үзвэл хамгаалалтын ажилтан 843, холбоочин 24, дүрс бичлэгийн ажилтан 181, нийт 1084 алба хаагчийг нэмэгдүүлэх шаардлагатай гэсэн судалгааны дүн гарсан байна. (Хорих ял эдлүүлэх алба, Судалгааны тайлан, 2019)

Иймд хорих байгууллагын харуул хамгаалалтын алба хаагчдын хүний нөөц, ажлын ачааллыг хууль тогтоомжид заасан

ХҮҮЛЬ САХИУЛАХҮЙ

хүрээнд байлгах нь гэмт хэрэг, зөрчлөөс урьдчилан сэргийлэх үйл хэрэгт томоохон байр суурь эзэлнэ гэж дүгнэлээ.

Санал

Нийгэм, эдийн засгийн хөгжлийг дагаад хорих байгууллагын харуул хамгаалалт нь үйл ажиллагаандаа орчин үеийн техник, технологийн дэвшлийг ашиглаж байгаа нь энэ төрлийн гэмт хэргийн гаралтыг бууруулж байгаа боловч хорих ангиас оргон зайлах гэмт хэрэг, түүнээс урьдчилан сэргийлэх ажлыг сайжруулах хүрээнд дараах саналыг дэвшүүлж байна. Үүнд:

1. Оргон зайлах гэмт хэрэгт оногдуулах ялын санцрыг хүндрүүлэх эрх зүйн орчныг бий болгох;

2. “Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн ажлын ачааллын жишиг норматив” -д зааснаар хамгаалалтын ажилтны орон тоог нэмэгдүүлэх замаар оргон зайлах гэмт хэрэг үйлдэгдэхээс урьдчилан сэргийлэх, таслан зогсоох орчныг бүрдүүлэх;

3. Хоригдлыг анх хорих ангид ангилан хуваарилах болон ял эдлэх үеийн сэтгэл зүйн байдалд хяналт тавьж, тогтмол оношилж, оргон зайлах гэмт хэрэг үйлдэх шалтгааныг арилгах нөлөөллийн цогц арга хэмжээг боловсруулах;

4. Хоригдлын бүхий л хөдөлгөөнд хяналт тогтоох зорилгоор хорих ангийн харуул хамгаалалтад цахим бугуйвч зүүлгэх эрх зүйн орчин, нөхцөлийг бүрдүүлэх;

5. Хорих ангийн албан хаагчийн мэдлэг, ур чадвар, хандлага, ажлын хариуцлагыг сайжруулах зорилгоор алба

хаагчдад оргох санаа бодол бүхий хоригдлын сэтгэл зүйн байдал болон оргон зайлах гэмт хэрэг үйлдэх шалтгаан, нөхцөлийг илрүүлэх, арилгах чиглэлээр мэргэшүүлэх болон давтан сургалтын модуль хөтөлбөр боловсруулах;

6. Цаашид хорих ял эдлүүлэх ажиллагааны чиглэлээр эрдэмтэн судлаачид, алба хаагчдаас бүрдсэн судалгааны багаар оргон зайлах гэмт хэргийн шалтгаан, нөхцөл, нөлөөлөх хүчин зүйлийн талаар судалгааны ажлыг жил бүр боловсруулж практик үйл ажиллагаанд нэвтрүүлэх зэрэг болно.

Ашигласан материал

Алтангэрэл, Б. (2019). *Хорих ял эдлүүлэх ажиллагаанд хийсэн дүн шинжилгээ (2003–2018)*. Улаанбаатар.

Хамтарсан тушаал. (2017). *Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллагын алба хаагчийн ажлын ачаалал жишиг норматив*. Улаанбаатар.

Хорих ял эдлүүлэх алба. (2019). *Судалгааны тайлан*. Улаанбаатар: Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар..

Хорих ял эдлүүлэх алба. (2020–2024). *Тайлан*. Улаанбаатар: Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар..

Батболд, Ч. (2023). *Хоригдлыг гэмт хэрэг үйлдэхээс урьдчилан сэргийлэх ажил* (Докторын зэрэг горилсон бүтээл). Улаанбаатар: Дотоод хэргийн их сургууль.

Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх ерөнхий газар. (2021). *Шүүхийн шийдвэр гүйцэтгэх байгууллага* (Дэд боть). Улаанбаатар: Адмон Принт.